

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เจตนารมณ์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือการปฏิรูปการเรียนรู้ ดังที่สำนักงานศึกษาและนวัตกรรมการศึกษาได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาครั้งสำคัญนี้เช่น ลิปพนนท์ เกตุทัต (2545) กล่าวว่า หัวใจของการปฏิรูปตามพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับนี้มีอยู่สามประการคือ (1) บุคคลทุกคนมีสิทธิและโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่คุณภาพเสมอกันตลอดชีวิต และในช่วงการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (2) ปฏิรูประบบ และกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด และ (3) ระดมและกระจายทรัพยากรจัดการศึกษาให้กว้างขวาง ทัวถึง เป็นธรรม และประชาชนมีส่วนร่วม สำหรับจุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษานั้น ประเวศ วะสี (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ว่าการปฏิรูปการศึกษานั้นเกี่ยวข้องกับครูจำนวนมากกว่า 8 แสนคน เกี่ยวข้องกับนักเรียนกว่า 14 ล้านคน และเกี่ยวข้องกับพ่อแม่ผู้ปกครองอีกจำนวนมาก การปฏิรูปนี้เป็นการปฏิรูปวิธีการเรียนรู้ของห้องเรียนทั่วประเทศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็น “การปฏิวัติวัฒนธรรมการเรียนรู้” ของคนไทยทั้งชาติ นับว่าเป็นงานที่ยากแต่ก็สามารถทำได้และมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้ เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของทุกคน และเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของชาติ ด้วยเหตุนี้การแสวงหาตัวแบบ (model) ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่สามารถช่วยพัฒนาครูผู้เรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ให้มีการเรียนรู้เป็นไปตามลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนด จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

คำว่า “การเรียนรู้” มีความหมายกว้าง ดังที่ ทิศนา เขมมณี (2544) ได้สรุปไว้ว่ามีขอบเขตที่ครอบคลุมความหมายสองประการคือ (1) การเรียนรู้ในความหมายของ “กระบวนการเรียนรู้” หมายถึง การดำเนินการอย่างมีขั้นตอน หรือการใช้วิธีการในการสร้างความหมาย ความเข้าใจในข้อมูล เนื้อหาสาระหรือประสบการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้ตนเองเกิดการรู้ในระดับใดระดับหนึ่ง และ (2) การเรียนรู้ในความหมายของ “ผลการเรียนรู้” หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ พฤติกรรม หรือการกระทำและความชำนาญต่างๆ รวมทั้งความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม และทักษะกระบวนการต่างๆ ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นทั้งผลลัพธ์อันเป็นเป้าหมาย (ends) และวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมาย (means) ซึ่งลักษณะทั้งสองนับเป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน และส่งผลกระทบต่อกัน หากบุคคลมีวิธีการแสวงหาความรู้ที่ดี

มีประสิทธิภาพและเหมาะสมสำหรับตน บุคคลนั้นย่อมมีโอกาสที่จะเกิดการเรียนรู้ หรือผลการเรียนรู้ซึ่งมีความหมายและเป็นประโยชน์กับตนเอง

พระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 4 ได้กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาไว้ครอบคลุมหลักการ สาระ และกระบวนการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การสร้างสรรค์วิสัยทัศน์ใหม่ทางการเรียนการสอน โดยเฉพาะในมาตราที่ 24 เป็นมาตราที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งครูทุกคนจำเป็นต้องศึกษาและนำมาใช้เป็นหลักและเป็นแนวทางในการสอน ประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ดังนี้คือ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา และผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

นโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ (Learning Reform Policy : LRP) เป็นนโยบายทางการศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสาธารณะ (public policy) ซึ่งปรากฏอยู่ในหลายรูปแบบ นอกจากที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แล้ว จะพบได้ในคำแถลงนโยบายของพรรคการเมืองที่บริหารประเทศ และนโยบายของรัฐมนตรีที่กำกับดูแลกระทรวงศึกษาธิการซึ่งโดยปกติจะได้มีการกำหนดนโยบาย และกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านระบบราชการซึ่งเป็นกลไกของรัฐ ดังที่คณะรัฐบาลในปัจจุบันได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาไว้ว่า “...รัฐจะปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม โดยยึดหลักการศึกษสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน ดังนี้ 1) เร่งรัดให้มีระบบและโครงสร้างทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั้งปวงอย่างแท้จริง 2) เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และเที่ยงธรรมในการบริหารจัดการศึกษาทุกประเภท และทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา 3) พัฒนาระบบเทคโนโลยีทางการศึกษาและเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อเพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้คนไทยทั้งในเมือง

และชนบท 4) จัดให้มีวิทยาลัยชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดที่ยังขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาและฝึกอบรม โดยรัฐเป็นผู้วางระบบ นโยบาย กำกับคุณภาพมาตรฐาน สนับสนุนและระดมทรัพยากร เตรียมความพร้อมให้ห้องครูปกครองท้องถิ่นเอกชน เครือข่ายครอบครัวและอื่นๆ รวมทั้งการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส 6) สนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน 7) ส่งเสริมให้เกิดบูรณาการทางการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และกีฬาในการให้การศึกษาอบรมแก่เด็กและเยาวชน 8) ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง และหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นพลังความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนิสัยรักการอ่าน การจัดให้มีห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่อการเรียนรู้ประเภทต่างๆ อย่างทั่วถึง 9) ส่งเสริมวิชาชีพครูให้มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจจากสาธารณะชน รวมทั้งพัฒนาและผลิตครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม 10) ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีวินัย รักงาน และทำงานเป็น และ 11) ให้โอกาสแก่ผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับหรือมัธยมปลาย ผู้ว่างงานและผู้สูงอายุ ได้ฝึกงานอาชีพอย่างน้อยหนึ่งอาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระได้ ดังที่ ถวัลย์รัฐ วรเทพพฒพิพงษ์ (2540) ได้จำแนกบทบาทหลักของระบบการเมืองว่ามี 3 ประการคือ การกำหนดนโยบาย การกำกับดูแลและติดตามผลการปฏิบัติงานตามนโยบายของข้าราชการประจำ และการแต่งตั้ง และ/หรือให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งข้าราชการระดับสูง ส่วนทางด้านข้าราชการประจำนั้นมีบทบาทที่สำคัญคือ การปฏิบัติงานประจำ การนำนโยบายไปปฏิบัติ การให้ข้อมูล และเสนอความคิดเห็นแก่ฝ่ายการเมือง การริเริ่มและเสนอนโยบายใหม่ๆ และงานที่ได้รับมอบหมายพิเศษอื่นๆ

เมื่อพิจารณาถึงประสิทธิผลของโรงเรียนก็จะ พบว่า มีงานเขียนของนักการศึกษาได้แสดงแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญเช่น Cheng (1996) ได้กล่าวถึงโมเดลประสิทธิผลของโรงเรียน (model of school effectiveness) ไว้ 8 โมเดล คือ โมเดลเป้าหมาย (goal model) โมเดลทรัพยากรตัวป้อน (resource-input model) โมเดลกระบวนการ (process model) โมเดลความพึงพอใจ (satisfaction model) โมเดลเชิงกฎหมาย (legitimacy model) โมเดลไร้ประสิทธิผล (ineffectiveness model) โมเดลการเรียนรู้ขององค์การ (organizational learning model) และโมเดลคุณภาพทั้งองค์การ (total quality management model) ในแต่ละโมเดลได้กล่าวถึงมโนทัศน์ของประสิทธิผล ตัวบ่งชี้ และสาระของการประเมิน นอกจากนี้ วรเดช จันทรศร (2530) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ (policy implementation) เป็นเรื่องของการศึกษาว่าองค์การที่รับผิดชอบสามารถปฏิบัติให้บรรลุตามนโยบายที่ระบุไว้หรือไม่ เพียงใด โดยได้เสนอตัวแบบ (model) ไว้ 6 ตัวแบบ คือ ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (rational model) ตัวแบบด้านการจัดการ (management model) ตัวแบบทางการพัฒนาองค์การ (organization development model) ตัวแบบกระบวนการของระบบราชการ (bureaucratic process model) ตัวแบบทางการเมือง (political model) และตัวแบบทั่วไป (general model) ส่วนตัวแบบที่เสนอโดย สมบัติ อารังค์ธัญวงศ์ (2540) ซึ่งกล่าวถึงตัวแบบการนำนโยบายไป

ปฏิบัติที่สำคัญ คือ ตัวแบบสหองค์การในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (intergovernmental policy implementation model) ตัวแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย (interactions between factor model) ตัวแบบกระจายอำนาจ (model of decentralization process) ตัวแบบกระบวนการ (policy-program implementation process) และตัวแบบทั่วไป (general model of implementation process) เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ตัวแบบที่ได้นามากล่าวไว้ ได้อธิบายตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จมีลักษณะที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะนโยบายและองค์ประกอบ อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ดังเช่น สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2540) กล่าวถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จว่าขึ้นอยู่กับตัวแปร ได้แก่ แหล่งที่มาของนโยบาย (source of the policy) ความซับซ้อนในการบริหาร (complexity of the administration) สิ่งจูงใจของผู้ปฏิบัติ (incentive for implementations) และการจัดสรรทรัพยากร (resource allocation) สุรนาท ชมะณะรงค์ (2543) ได้สรุปปัจจัยหลักๆ ที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ 8 กลุ่มคือ ลักษณะของนโยบาย วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความเป็นไปได้ในทางการเมือง ความเป็นไปได้ทางเทคนิคหรือทฤษฎี ความเพียงพอของทรัพยากร ลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ทักษะคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่างๆ ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารหรือองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความสำเร็จหรือล้มเหลวในขั้นตอนการปฏิบัติ เพราะขั้นตอนแรกซึ่งเป็นขั้นการกำหนดนโยบายนั้นเป็นเพียงการกำหนดแนวทางอย่างกว้างๆ การจะทราบว่ายโยบายประสบความสำเร็จหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับว่าสามารถนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด และนำนโยบายไปปฏิบัติได้ผลเพียงใด วรเดช จันทรศร (2543) กล่าวว่า ขอบเขตของการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติจะครอบคลุมถึงพฤติกรรม และการปฏิบัติ ปฏิสัมพันธ์ของบุคคล กลุ่มบุคคล สมรรถนะและความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ความแตกต่างในสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ ท้องถิ่น รวมตลอดถึงปัจจัยอื่นๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในนโยบาย

การศึกษาเรื่องการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือครั้งนี้ เป็นการศึกษาว่า เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้มีการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ มีการสื่อสารนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร นโยบาย ตลอดจนให้มีการนำเอาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ไปใช้ในกระบวนการบริหารในโรงเรียนนำร่อง (pilot schools) และโรงเรียนเครือข่ายจำนวน 2,182 โรงเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 4 มัธยมศึกษาปีที่ 1, 4 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นมา แล้วขยายการนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้ทั่วประเทศในปีต่อมา ทำให้งานปฏิรูปการศึกษามีความก้าวหน้ามาเป็นลำดับ สถานศึกษาต้องเป็นหน่วยจัดทำหลักสูตร กำหนดรูปแบบวิธีการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนวิธีการวัดผลประเมินผลเองโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐภาคเอกชนภายในท้องถิ่น ดั้งที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546) ได้ติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. 2546 โดยวิเคราะห์ผลการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้พบว่า ผลการดำเนินการทั้งในเรื่องหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน มีความก้าวหน้าในระดับหนึ่ง และยังต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง แม้ในช่วงเวลาที่ผ่านมาจะได้มีความพยายามดำเนินการเพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งได้พบว่า การปฏิรูปการเรียนรู้จะบรรลุเป้าหมายได้นั้น จะต้องมีการพัฒนาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ไปพร้อมด้วย ดังนั้น การศึกษาว่าการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติมีสภาพอย่างไร มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลเพียงใด มีองค์ประกอบอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษาเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง การแสวงหาคำตอบดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนานโยบายทางการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างองค์ประกอบทางการบริหาร กับประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติ ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ และใช้แนวทางวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบกัน โดยกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนากองค์ประกอบทางการบริหาร และระดับประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ระหว่างองค์ประกอบทางการบริหารกับประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติ
3. เพื่อตรวจสอบตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างองค์ประกอบทางการบริหารกับประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติ 4 ตัวแบบ คือ ตัวแบบพฤติกรรมการเรียนรู้ ตัวแบบผลการเรียนรู้ ตัวแบบความพึงพอใจในงานของครู และตัวแบบรวม
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมขององค์ประกอบทางการบริหารที่มีต่อประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติ

คำถามวิจัย

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการพัฒนาองค์ประกอบทางการบริหาร และเกิดประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติอยู่ในระดับใด และเมื่อเปรียบเทียบกับจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาแล้วมีความแตกต่างกันหรือไม่
2. องค์ประกอบทางการบริหารกับประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลหรือไม่ ในทิศทางใด
3. ตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุผลของการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในแต่ละตัวแบบ คือ ตัวแบบพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ ตัวแบบความพึงพอใจในงานของครู ตัวแบบผลการเรียนรู้ และตัวแบบรวม มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่
4. องค์ประกอบทางการบริหารมีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติเพียงใดในแต่ละตัวแบบที่ศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

หากพิจารณาสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 โดยเฉพาะในมาตราที่ 22-30 ซึ่งได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาที่สนองต่อการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ได้มีผลให้มีการดำเนินงานเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือเพื่อการปฏิรูปทางการศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภทในหลายๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา ดังจะเห็นได้จากการกำหนดมาตรฐานการศึกษาชั้นพื้นฐานเพื่อนำไปปฏิบัติจำนวน 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ การกำหนดหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การกำหนดโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และโครงการโรงเรียนสมบูรณ์แบบหรือโรงเรียนในฝัน เป็นต้น ซึ่งจากการดำเนินงานตามมาตรฐาน โครงการ หรือนโยบายต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ย่อมส่งผลต่อระดับการพัฒนาในองค์ประกอบด้านต่างๆ ทางการบริหาร และในองค์ประกอบด้านประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติที่มากขึ้นตามหลักความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (cause-effect approach) และหลักการเชิงระบบ (systems approach) ที่เชื่อว่าเมื่อมีเหตุหรือมีปัจจัยป้อนเข้า และมีกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงย่อมก่อให้เกิดผลหรือมีปัจจัยป้อนออก แต่อย่างไรก็ตามระดับการพัฒนาในองค์ประกอบทางการบริหาร และประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีขนาดแตกต่างกันน่าจะมีความแตกต่างกันตามหลักการบริหารเชิงสถานการณ์ (contingency theory) ที่มีทัศนะว่าขนาดขององค์การเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้บริหารควรคำนึงถึงในการนำทฤษฎีไปใช้เพื่อการบริหารที่เหมาะสม และจากหลักการเชิงระบบ (systems approach) และจากหลักการในทฤษฎีความซับซ้อน (complexity theory) ที่กล่าวถึงการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันขององค์ประกอบย่อยต่างๆ ในองค์การที่จะร่วมกันส่งผล

ต่อเป้าหมายขององค์การ ดังนั้นจากคำถามการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานการวิจัย ดังนี้

1. สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีระดับการพัฒนาองค์ประกอบทางการบริหาร และประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่จะมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างขนาดสถานศึกษา

2. องค์ประกอบทางการบริหาร กับประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติที่เลือกมาศึกษาครั้งนี้จะมีความสัมพันธ์กันเชิงเหตุผลและในทางบวก

3. ตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างองค์ประกอบทางการบริหารกับประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติจะมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. องค์ประกอบทางการบริหารจะมีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติอยู่ในระดับสูง

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากร กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยได้แก่ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เปิดสอนไม่เกินช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 12,733 แห่ง (เดิมเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และเนื่องจากการปรับโครงสร้างระบบบริหารการศึกษา จึงอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา)

2. แหล่งข้อมูลและช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูลหลักที่นำมาใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารสถานศึกษา ในช่วงปลายปีการศึกษา 2546 และข้อมูลผลการสอบวัดคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (National Test: NT) ของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีการศึกษา 2546 และแหล่งข้อมูลเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษาในสถานศึกษา 6 แห่ง ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรออกเป็นสองประเภท ดังนี้ คือ

3.1 ตัวแปรภายนอก คือ 1) การสร้างการรับรู้และยอมรับนโยบาย และ 2) การจัดการทรัพยากรการเรียนรู้

3.2 ตัวแปรภายใน คือ 1) การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน 2) การจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม 3) การพัฒนาเป็นองค์การวิชาชีพ 4) การประกันคุณภาพภายใน 5) การใช้ภาวะผู้นำและการจูงใจ 6) การปรับวัฒนธรรมองค์การ 7) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง 8) การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 9) พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน 10) ผลการเรียนรู้ของนักเรียน และ 11) ความพึงพอใจในงานของครู

4. การศึกษาประสิทธิผลในการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยไม่รวมถึงพฤติกรรมการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และได้กำหนดผลสำเร็จของนโยบายเป็น 3 องค์ประกอบ คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการเรียนรู้ และความพึงพอใจในงานของครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับทั้งในด้านวิชาการและในด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ในด้านวิชาการ เนื่องจากตัวแบบการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ได้บูรณาการจากการศึกษาวิเคราะห์ ทั้งจากแนวคิดเชิงทฤษฎี จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จากโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ และจากผลงานวิจัยที่ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยภายในประเทศ ขณะเดียวกันได้ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากกรณีศึกษาสถานศึกษา 6 แห่งมาอธิบายประกอบข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำให้ได้ตัวแบบที่มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย ซึ่งนักวิชาการ นักวิจัย หรือผู้บริหารทางการศึกษา ตลอดจนผู้สนใจ อาจนำไปเป็นตัวแบบตั้งต้นเพื่อขยายขอบเขตการศึกษารอบองค์ประกอบทั้งด้านการบริหาร และด้านประสิทธิผลการนำนโยบายไปปฏิบัติให้กว้างขวางและลึกซึ้งต่อไป

2. ในด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ เป็นผลสืบเนื่องจากประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังกล่าวในข้อ 1 ที่ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้ตัวแบบที่ได้รับการตรวจสอบด้วยกระบวนการทางการวิจัย และเป็นตัวแบบที่มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย ทำให้การนำเอาผลการวิจัยไปใช้เพื่อการพัฒนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของผู้บริหารการศึกษา ทั้งในระดับผู้กำหนดนโยบายหรือระดับผู้ปฏิบัติ เป็นไปอย่างมีทิศทาง มีความเป็นไปได้ และมีความเหมาะสม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. นโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง ข้อความที่กำหนดเป็นแนวทาง ทิศทาง ขอบเขต หรือกรอบการดำเนินงาน เพื่อให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ยึดตามนโยบายระดับชาติเป็นหลัก ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา ซึ่งได้กล่าวไว้ครอบคลุมหลักการ สารการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการศึกษาที่เปิดกว้าง ให้แนวทางการมีส่วนร่วม สรรค์สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ทางการเรียนการสอนโดยยึดเอาผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตร คือการเป็นคนดี คนเก่ง และใช้ชีวิตที่เป็นสุข

2. การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูดำเนินการในระดับสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุผลตามนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งโดยปกติจะประกอบด้วยขั้นตอนหรือกิจกรรม การศึกษาวัตถุประสงค์และสาระของนโยบายให้เข้าใจ การแปลงนโยบายเป็นกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ แผนงานและโครงการ การจัดองค์การ การจัดทรัพยากร การจัดโปรแกรมสำหรับการปฏิบัติต่างๆ และดำเนินการให้เกิดผลกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้ได้รับผลประโยชน์จากนโยบาย

3. การบริหารนโยบาย หมายถึง การดำเนินการและการพัฒนาปัจจัยหรือองค์ประกอบต่างๆ ในระดับสถานศึกษา เพื่อผลักดันให้มีการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติจนบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีบุคคลที่เกี่ยวข้องและเข้ามามีส่วนร่วมอีกหลายฝ่ายเช่น ครูและบุคลากรของโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

4. องค์ประกอบทางการบริหาร หมายถึง องค์ประกอบในการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปใช้ปฏิบัติ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการพัฒนาขึ้น หรือจัดดำเนินการขึ้นมา เพื่อให้การนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้บรรลุผล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้คัดสรรไว้ 10 องค์ประกอบ คือ การสร้างการรับรู้และยอมรับนโยบาย การจัดทรัพยากรการเรียนรู้ การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน การจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม การพัฒนาเป็นองค์การวิชาชีพ การประกันคุณภาพภายใน การใช้ภาวะผู้นำและการจูงใจ การปรับวัฒนธรรมองค์การ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ องค์ประกอบเหล่านี้สามารถสังเกตได้และรับรู้ได้โดยผู้บริหารสถานศึกษา โดยแต่ละองค์ประกอบมีนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

4.1 การสร้างการรับรู้และยอมรับนโยบาย หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษารับรู้นโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ สื่อสารนโยบายไปยังผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้คณะครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา มีการรับรู้และยอมรับที่จะนำเอานโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลนโยบาย

4.2 การจัดทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีแหล่งเรียนรู้ ห้องปฏิบัติการ เหมาะสม พอเพียง และอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

4.3 การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง การจัดให้มี การนำไปใช้ และการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานทั้งในระบบการบริหารจัดการ ระบบหลักสูตรและการสอน และระบบสนับสนุนอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้บรรลุผล

4.4 การจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม หมายถึง การจัดให้มี และการนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการบริหาร และการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน คณะครูได้รับการพัฒนาทักษะในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

4.5 การพัฒนาเป็นองค์การวิชาชีพ หมายถึง การที่สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ คณะครูมีอิสระในการตัดสินใจตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ พัฒนาตนเอง อยู่เสมอ ผู้บริหารและครูร่วมกันทำงานแบบเป็นทีม ทุกคนรักษาไว้ซึ่งจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และร่วมพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

4.6 การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การดำเนินของสถานศึกษาให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ประเมินตนเองได้ นำเอามาตรฐานและตัวบ่งชี้เป็นหลักในการทำงาน จัดระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายใน และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนา

4.7 การใช้ภาวะผู้นำและการจูงใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละระดับในสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ มีค่านิยมการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งความสำเร็จ กระตุ้นและจูงใจเพื่อนร่วมงานให้มุ่งมั่นในการปฏิบัติการเรียนรู้ และแสดงออกถึงการเป็นผู้นำทางวิชาการที่เป็นแบบอย่างได้

4.8 การปรับวัฒนธรรมองค์การ หมายถึง การที่บุคลากรในสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ร่วม มีค่านิยมร่วมที่จะทำงานมุ่งสู่ความเป็นเลิศ เข้าใจและยอมรับปรัชญาและเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกันแบบกัลยาณมิตร

4.9 การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง หมายถึง การมีส่วนร่วมปฏิบัติการเรียนรู้ของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน เครือข่ายของสถานศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน คณะครูมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารโรงเรียน และนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

4.10 การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การดำเนินงานของทุกส่วนที่เกี่ยวข้องมุ่งสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน มีการวางแผนพัฒนาคุณภาพนักเรียนร่วมกัน จัดแผนการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ตอบสนองความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง

5. ประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิบัติการเรียนรู้ไปปฏิบัติ หมายถึง ความสำเร็จของการนำนโยบายการปฏิบัติการเรียนรู้ไปปฏิบัติในระดับสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการเรียนรู้ของนักเรียน และความพึงพอใจในงานของครู ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความหมายดังต่อไปนี้

5.1 พฤติกรรมการเรียนรู้ (learning behaviors) หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามนโยบายการปฏิบัติการเรียนรู้ ซึ่งวัดได้จากการสังเกตของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่การมีวิธีเรียนรู้ที่หลากหลาย การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข การฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน ประเมินตนเองได้ และใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

5.2 ผลการเรียนรู้ (learning result) หมายถึง คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้จากการสอบปลายปีโดยใช้แบบทดสอบประเมินคุณภาพการศึกษาระดับประเทศ (national test) จัดสอบเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 แบ่งออกเป็น 4 วิชาคือ วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบทั้งหมดนี้จัดทำโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

5.3 ความพึงพอใจในงานของครู (teachers' job satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกทั้งในด้านบวกหรือด้านลบของครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีต่องานในหน้าที่ รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสังคมในสถานศึกษานั้น และความพึงพอใจในงานของครูวัดได้จากการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

6. สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาชั้นพื้นฐานไม่เกินช่วงชั้นที่ 3 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เดิมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และปัจจุบันอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ) มีการจัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลศึกษาถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 กล่าวคือบางโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และ/หรือระดับมัธยมศึกษาตามโครงการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนเดียวกัน กำหนดขนาดสถานศึกษาเป็น 3 ขนาด คือ 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน 2) สถานศึกษาขนาดกลางมีจำนวนนักเรียนอยู่ระหว่าง 301-600 คน และ 3) สถานศึกษาขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 601 คนขึ้นไป

7. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการสถานศึกษาในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปีการศึกษา 2546

สำหรับบทที่ 2 ซึ่งเป็นบทวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ เนื้อหาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากทฤษฎี จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 จากนโยบาย และจากผลงานวิจัย เป็นต้น เพื่อสรุปและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ตลอดจนตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่นำมาศึกษา ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป